

From: "5.1.2e" <5.1.2e@irvnnijmegen.onmicrosoft.com>
Sent: 19/04/2023 15:20:43
To: "5.1.2e" <5.1.2e@josephscholen.nl>, "5.1.2e" <5.1.2e@nijmegen.nl>, "5.1.2e" <5.1.2e@conexus.nu>, <5.1.2e@stromenland.nl>, <5.1.2e@conexus.nu>
Cc: "5.1.2e" <5.1.2e@nijmegen.nl>
Subject: FW: onderwijshuisvesting

Hallo allemaal,

Hier, zoals gisteren bij het afscheid van 5.1.2e toegezegd, de voortgangsbrief van de minister over onderwijshuisvesting (met de minister zijn aantekeningen erbij).

Het gaat dan om de tweede bijlage "beslisnota bij voortgangsbrief onderwijshuisvesting maart 2023".

Met vriendelijke groeten,

5.1.2e

strategisch adviseur onderwijshuisvesting

Gemeente Nijmegen

5.1.2e

5.1.2e [@nijmegen.nl](mailto:5.1.2e@nijmegen.nl)

bereikbaar op maandag, dinsdag, woensdag, donderdag, vrijdag
Korte Nieuwstraat 6, 6511 PP te Nijmegen

EINDRAPPORT TASKFORCE FINANCIERING

VERBETERING ONDERWIJSHUISVESTING FUNDEREND ONDERWIJS

Taskforce Financiering

ABP

Arcadis

APG

Invest-NL

Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Pensioenfederatie

MN

PGGM

Ruimte-OK

Warmtefonds

5.1.2e

(expert)

Managementsamenvatting

- Ministers BZK en OCW hebben een taskforce financiering verbetering onderwijshuisvesting ingesteld om te onderzoeken in hoeverre externe financiering kan bijdragen aan de opgave versnelling in de verbetering van onderwijshuisvesting.
- De leden van de taskforce zien mogelijkheden om bij te dragen aan de opgaven voor de onderwijshuisvesting zoals vastgesteld is in het rapport “Een vak apart. Een toekomstbestendig onderwijshuisvestingsstelsel” voortkomend uit het interdepartementaal beleidsonderzoek uit 2021.
- De leden van de taskforce hebben uitgesproken dat ze daar graag aan bijdragen.
- Institutionele financiering is vanuit de pensioenfondsen en financiers betrokken bij de taskforce onder voorwaarden mogelijk.
- Deze financiering dient voor het opvangen en overbruggen van de kapitaalbehoefte. Financiering is géén oplossing voor het bekostigingsprobleem.
- Een voorwaarde voor de betrokken pensioenfondsen is dat er gewerkt wordt vanuit een programmatische en integrale aanpak. Daaronder valt onder andere een gestandaardiseerd proces en bundeling van projecten.
- De implementatie van een programmatische en integrale aanpak is volgens de leden van de taskforce ook zonder institutionele financiering essentieel voor de vereiste verbetering van onderwijshuisvesting en doelmatiger besteding van financiële middelen.
- Een programmatische aanpak leidt tot significant lagere total cost of ownership (TCO), waardoor er minder additionele bekostiging nodig is, maar dient nog steeds gepaard te gaan met hogere jaarlijkse bekostiging van onderwijshuisvesting.

1 Achtergrond

Het funderend onderwijs heeft een grote kwaliteitsimpuls nodig om haar functie goed uit te blijven voeren. Uit het IBO-onderwijshuisvesting blijkt dat de ruim 9.000 scholen in Nederland voor een groot deel verouderd zijn. De noodzakelijke vervanging, vernieuwing, verbetering en verduurzaming komt echter te langzaam op gang. In de huidige traditionele manier van bouwen worden ca. 125 scholen per jaar vernieuwd en verduurzaamd. Dit tempo zorgt ervoor dat maar één derde van de scholen in 2050 verbeterd is. Om alle scholen naar het gewenste kwaliteitsniveau te brengen is 5.1.2f nodig berekende adviesbureau HEVO¹ voor de sectorale routekaart (prijspeil 2019). Met de huidige bekostigingsstructuur is er een tekort van 5.1.2f. De ministers van BZK en OCW hebben een taskforce financiering ingesteld en gevraagd te onderzoeken of door middel van Publieke Private Samenwerking (PPS) externe financiers aan te trekken zijn. Met als doel een bijdrage te leveren aan de versnelling van de verbetering van onderwijshuisvesting. Onderzoek van de taskforce wijst uit dat het mogelijk is dat externe partijen en PPS constructies onder voorwaarden een bijdrage leveren aan de financiering van de versnelling van de verbetering van de huisvesting. De voorwaarden dienen hierbij vanuit de aanbodzijde (financiers) en de vraagzijde (scholen en gemeenten) vooraf te worden ingevuld. Deze voorwaarden worden in deze eindrapportage beschreven en waar nodig verder uitgewerkt. Duidelijk is wel dat extra bekostiging altijd nodig blijft als bijdrage voor de verbetering van de voorraad.

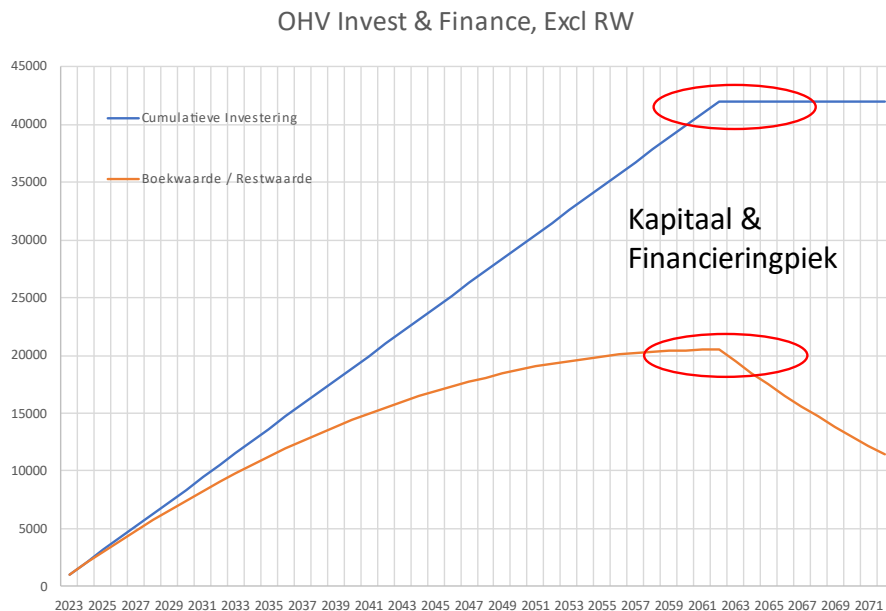
2 Waar is institutionele financiering voor inzetbaar?

In het huidige systeem komt de bekostiging van scholenbouw voor nieuwbouw en renovatie vanuit gemeentes. Instandhouding en onderhoud is belegd bij schoolbesturen. Deze bekostiging is gebaseerd op sobere en doelmatige schoolgebouwen en de berekening van de bekostiging loopt qua ontwikkeling achter de concrete marktsituatie aan. In de huidige tijd worden namelijk steeds meer eisen aan de onderwijsgebouwen gesteld, die niet in de normering zijn verdisconteerd. Eisen ten aanzien van bouwbesluit, verduurzaming en welzijn zijn steeds hoger geworden maar de bekostiging houdt hier geen gelijke tred mee. Om de gestelde ambities en doelen te behalen is zoals eerder genoemd, 5.1.2f nodig terwijl er maar 5.1.2f in de huidige bekostiging zit. Daarmee is er een bekostigingstekort.

De (ver)bouwopgave vraagt echter tegelijkertijd om een versnelling zodat de Parijs doelstellingen tot 2050 kunnen worden gehaald. In de scholensector wordt in de huidige situatie voornamelijk projectmatig gewerkt, gericht op individuele projecten bij scholen. Bovendien lopen verschillende processen lang door de ‘split-incentive’ waardoor deels de gemeente, deels de scholen

¹ Om verwarring te voorkomen noemen we de bedragen uit de sectorale routekaart. Uitgaande van prijsspeil 2022 loopt het bedrag op naar 5.1.2f voor de opgave tot 2050.

budgethouder zijn en delen van de ambitie gezamenlijk dienen te worden ingevuld. Met het huidige markttempo zijn in 2050 maar 30% van de scholen op het gewenste niveau. De verouderde voorraad en hoge eisen/ambities zorgen ervoor dat er een piek zit in de vraag naar kapitaal, zie Figuur 1.

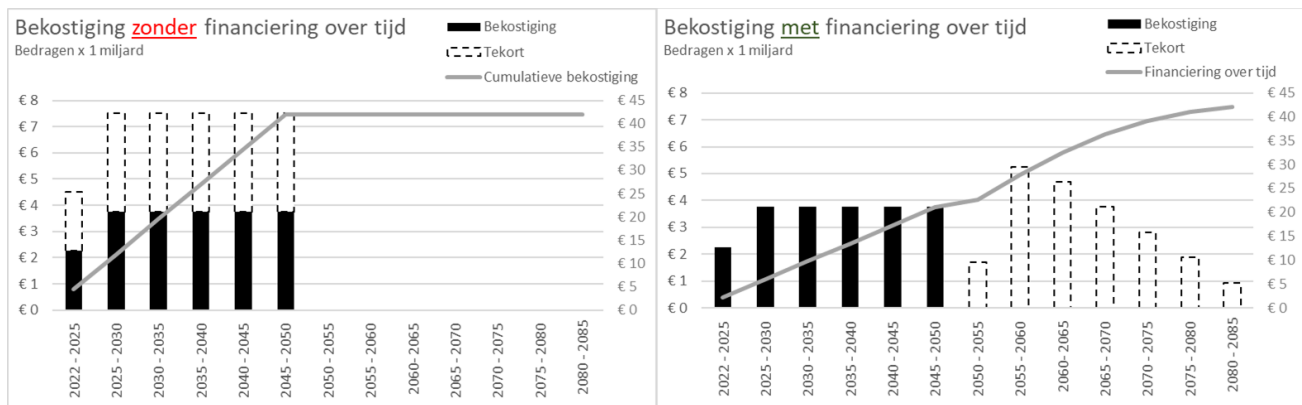

Figuur 1 OHV Invest & Finance, excl restwaarde (RW) (Bron: InvestNL)

De noodzakelijke investering van € 5.1.2f kan op twee manier worden betaald:

- 1) Volledige bekostiging op het moment van investeren:
De investeringen worden direct betaald uit de bekostiging voor onderwijshuisvesting. Met een opgave van € 5.1.2f tot aan 2050 betekent dit een directe noodzaak tot significante verhoging van de jaarlijkse bekostiging, dus meer geld in dezelfde periode. Dit tekort wordt in het IBO-onderwijshuisvesting geschat op € 5.1.2f per jaar, zie Figuur 3.
- 2) Bekostiging verdeeld over de economische levensduur van de investering:²
De tweede manier is door dit over een langere periode uit de bekostiging te halen, hetgeen een minder grote directe wissel trekt op de overheidsfinanciën, maar waardoor overbruggingsfinanciering nodig is: een andere partij moet het geld ter beschikking stellen op het moment van de investering. Deze financiering moet uit toekomstige bekostiging worden terugbetaald, zie Figuur .

² Hier is op dit moment geen dekking voor voorzien.

Figuur 2 Financieringswijze 1: Volledige bekostiging op het moment van investeren

Figuur 3 Financieringswijze 2: Bekostiging verdeeld over de economische levensduur van de investering

In beide gevallen blijft het gat tussen investering en bekostiging bestaan.

De onderwijshuisvestingsopgave tot aan 2050 inclusief de gewenste versnelling, zorgt voor een investeringspiek en daarmee vraag naar extra kapitaal, in combinatie met een groeiende druk op gemeentelijke en overheidsfinanciën. Traditioneel voorziet schatkistbankieren en de BNG in dit financieringsvraagstuk. De BNG levert langlopende en goedkope financiering op basis van gemeentelijke/overheid garantiestructuren. Het volume van aanvragen en kapitaal wordt met het doel dat voor ogen is, vele malen groter dan gebruikelijk. Een verantwoord financieringsbeleid met deze te plannen volumes is gestoeld op meerdere financieringsbronnen. Gezien de looptijd en volume zijn institutionele financiers, in casu pensioenfondsen, een logische aanvulling op de financieringsmogelijkheden³.

Alternatief op het solitair inzetten van additionele financiering, is het gebruik maken van PPS constructies waarbij marktpartijen zorgen voor bouw, ontwikkeling, beheer en financiering van de gebouwen. In dergelijke constructies worden gebruiksovereenkomsten gesloten met onderwijsinstellingen. Uit eerdere gesprekken met sectorale partijen, werden door hen dergelijke constructies beschouwd als minder passend voor de Nederlandse situatie. In het buitenland, bijvoorbeeld in Vlaanderen, zijn echter wel een aantal succesvolle PPS programma's rondom onderwijshuisvesting gerealiseerd⁴.

3 Visie pensioenfondsen

Pensioenfondsen hebben aangegeven geïnteresseerd te zijn onderwijshuisvesting te financieren, mede vanuit het maatschappelijk oogpunt. Deze pensioenfondsen zijn deelnemersfondsen en vragen een passend rendement. Pensioenfondsen beheren op dit moment 5,12f miljard aan vermogen. De interesse van de pensioenfondsen ligt in het grote maatschappelijk aspect van deze investeringen en het lange termijn beleggen van pensioenfondsen. De pensioenfederatie, de overkoepelende belangenbehartiger van Nederlandse pensioenfondsen, ziet namens haar leden mogelijkheden financiering te verstrekken als er aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan.

Voorwaarden

- De belangrijkste is dat de (ver)bouw van scholen anders wordt georganiseerd. Zij vragen een professionele (vastgoed)organisatie zodat kennis en ervaring over de bouw van onderwijshuisvesting vergroot wordt. Het eigendom (zowel juridisch als economisch) van onderwijshuisvesting, de gerelateerde overheidsbekostiging en verantwoordelijkheid zouden hand in hand moeten gaan en bij deze organisatie worden ondergebracht;

³ Invest-NL beschrijft in het rapport "Financieringsmogelijkheden voor Onderwijshuisvesting" van september 2022 verschillende bronnen en voorwaarden voor het gebruik van onderwijshuisvesting

⁴ Building Values heeft recent in samenwerking met Ruimt-Ok een verkenning uitgevoerd waaruit blijkt dat deze opgaven op een andere wijze, bijvoorbeeld met meer regie, en/of vanuit een ander schaalniveau goed te organiseren zijn: Kansen voor Publiek Private Samenwerking bij Maatschappelijk Vastgoed/ Ruimte OK

- De financiering, aanbesteding en ontwikkeling zouden in handen moeten zijn van een professionele vastgoedorganisatie. De opzet hiervan kan op verschillende wijze vorm krijgen, mits bundeling van middelen en scheiding van processen (vastgoed en onderwijs) gewaarborgd is. Er is dus één organisatie(onderdeel) verantwoordelijk voor het primaire proces van een school, het onderwijs. Een ander organisatie(onderdeel) is verantwoordelijk voor het vastgoed. Dat geeft pensioenfondsen een betrouwbare partner die ervaring opbouwt in aanbesteding en ontwikkeling, wat schoolbesturen en financiers lagere financiële risico's biedt. Ervaringen uit het verleden leren dat initiatieven om meer kapitaal beschikbaar te stellen voor onderwijshuisvesting, zonder aanpassing van de organisatiestructuur voor de financiering, stuk voor stuk hebben gefaald.
- Daarnaast is regionale samenwerking en standaardisatie van belang voor de financierbaarheid. Pensioenfondsen zijn namelijk niet ingericht om kleine financieringen per school te kunnen verschaffen, bundeling van projecten is dus noodzakelijk. Pensioenfondsen hebben een bundeling van minimaal 5.1.2f tot 5.1.2f aan financiering nodig.
- Omvang en werken met een gestandaardiseerde aanpak is ook van belang voor de efficiëntie. Met een hogere efficiëntie wordt een lagere "Total Cost of Ownership" gerealiseerd.
- Hiervoor is een bredere regie en coördinatie met adequaat mandaat nodig.

4 Visie van PO-, VO-Raad en VNG

De sectorraden en VNG zijn geconsulteerd en hebben aangegeven welke voorwaarden voor hen cruciaal zijn om met andere financieringsconstructies te werken. Het organiseren van de juiste manier van financiering zien de sectorraden niet als de grootste bottleneck, dat is de bekostiging. Uitgangspunt daarbij is dat ook de sectorraden het gebrek aan extra bekostiging eerst opgelost willen zien voordat verdere stappen richting andere werkwijze kunnen worden gezet.

Voorwaarden

- Voorop staat de brede kwaliteit van de onderwijshuisvesting dat onderwijsadaptief, inclusief, duurzaam, betaalbaar gedurende de hele levenscyclus moet zijn met een goed binnenklimaat.
- Behoud van voldoende regie voor de eindgebruiker is daarnaast belangrijk voor de sector.
- De externe financiering mag de kosten niet verder laten oplopen voor zowel gemeente als schoolbesturen waardoor eventuele schulden mogen stijgen. Als hier extra bekostiging tegenover staat is dit geen probleem.
- De sector wil daarom werken met een TCO-benadering vanuit bekostiging en niet vanuit kosten.
- Er moet ruimte zijn om te kiezen in organisatievorm (verantwoordelijkheid meer bij school, gemeente of een overkoepelende vastgoedorganisatie) zodat deze past in de lokale context. Er is geen behoefte aan "one size fits all"-oplossingen, maar een "keuzewaaier". Dit is niet tegenstrijdig met de standaardisatie en bredere regie middels een integrale aanpak, maar vraagt wel aandacht.

5 Programmatistische aanpak als invulling aan de voorwaarde voor externe financiering

De door pensioenfondsen en institutionele beleggers genoemde programmatistische aanpak is geen nieuw onderwerp. Ook het IBO noemde dit al en verschillende rapporten van InvestNL en Ruimte-OK beschreven de voordelen van een programmatistische aanpak. Binnen de onderwijssector wordt ook stevig nagedacht over programmatistisch en meer gestandaardiseerd werken. Zo is ook een kopgroep scholen (9 grote schoolbesturen, PO-raad en Ruimte-OK) met standaardisatie bezig en ontstaan ook elders in het land (o.a. Amsterdam en Breda) initiatieven om hier invulling aan te geven. Kortom ook in de sector is men bezig met een andere aanpak van de voorraad en de mogelijkheden voor versnelling.

Tot nog toe is de huidige manier van werken in de scholensector veelal projectmatig, gericht op één individuele school per project. Een integrale programmatistische aanpak⁵, die breder naar de opgave kijkt en organiseert, kan voor de gewenste versnelling en verbetering met doelmatig inzet van overheidsmiddelen zorgen. Eerdere pogingen tot een programmatistische aanpak zijn gestrand door meerdere oorzaken: gebrek aan doorzettingsmacht, structurele invulling, vertrouwen, informatie, een onduidelijke taakverdeling en gebrek aan gelijk gerichtheid. De tijd voor een dergelijke aanpak is nu beter omdat ook in de sector zelf initiatieven voor standaardisering en andere werkwijzen ontstaan en de noodzaak tot actie nog groter is geworden (steeds

⁵ Zoals al eerder dit jaar in een voorstel van Invest-NL, Ruimte-OK en P31 met OCW, BZK en sectorraden is besproken

verder verouderde voorraad en discussie over binnenklimaat en duurzaamheid). Daarmee ontstaat een gezamenlijke gerichtheid die kan worden uitgebouwd. Onderstaand schema 1. Vat de belangrijkste verschillen tussen een traditionele aanpak, zoals die nu gangbaar is en een meer integrale (programmatische) aanpak samen in een kort overzicht:

Werkwijze	Traditioneel	Integraal
Typering/ afweging		
Schaal / omvang	N=1 (1 project)	N=50 (50-100-250-350-375 projecten)
Marktbenadering	Divers Per project	Gestructureerd (en professioneel) Gebundeld (en o.b.v. samenwerking)
Plancapaciteit	Eenmalig Kleinschalig	Repeterend Grootschalig
Doorlooptijd	Lang Gemiddeld 8 jaar + grote variantie	Kort Gemiddeld 5 jaar + kleine variantie
Beheersbaarheid	Project sturing	Programma sturing
Informatiestromen	Onvergelijkbaar en gesloten Ad hoc	Uniform, volledig digitaal en openbaar Lerend karakter (lange termijn)
Additionele financiering	Afwezig door bovengenoemde redenen	Kansrijk voor zowel vreemd als eigen vermogen
Bekostiging	Ontoereikende Rijksbijdrage Bijdrage via subsidies + bijeenbrengen geldstromen = Fors tekort bekostiging	Ontoereikende Rijksbijdrage Bijdrage via subsidies + programma + bijeenbrengen geldstromen + = Reductie tekort bekostiging

Schema 1: Traditionele versus programmatische werkwijze

Beide kolommen in het schema geven aan dat het bestaande tekort in de bekostiging wordt gereduceerd door een andere werkwijze. Het wordt niet volledig opgelost, maar je kunt wel **meer met minder** budget doen. De ‘reductie tekort bekostiging’ is op basis van deze ervaringen in te schatten tussen de 10-20% door een integrale programmatische aanpak en organisatieverbetering na de opstartfase. Dit betekent een besparing op het tekort van tussen de 5.1.2f tot 5.1.2f per jaar bij een programma over alle scholen tot 2050.

Door in de projecten te werken naar hoogst haalbare kwaliteit (duurzaam, modulair, etc.) ontstaat naast meer flexibiliteit in gebruik, ook flexibiliteit in financiering. Door bijvoorbeeld circulair te bouwen wordt restwaarde behouden, die ertoe leidt dat niet per se in 40 jaar naar 0 afgeschreven hoeft te worden aangezien deze materiaalwaarde kan worden herwonnen en de materialen opnieuw kunnen worden ingezet. Dit vergroot de haalbaarheid van de bouw- en renovatieprojecten, en ook de financierbaarheid van het portfolio. Het financierbaar product wordt vergroot omdat een langere economische levensduur zorgt dat de financiering ook langer kan lopen waardoor de jaarlijkse aflossing lager wordt (de lening loopt langer door, maar moet uiteraard wel volledig worden afgelost).

Een programmatische aanpak vraagt om landelijke regie bijvoorbeeld door een programmabureau dat kan functioneren als gesprekspartner met institutionele financiers. Eventueel wordt additionele implementatiekracht georganiseerd om de regionale organisaties te ondersteunen en uit te bouwen. De vorm van de organisatie hiervan verschilt lokaal, in ieder geval worden middelen hier gebundeld zodat TCO-benadering mogelijk wordt. De ervaringen uit de regionale vastgoedorganisaties moeten worden gedeeld met het programmabureau zodat een lerend programma ontstaat, innovatie wordt doorgevoerd en de kwaliteit steeds omhooggaat. Ervaringen met verschillende programma’s in binnen- en buitenland laten zien dat een dergelijke werkwijze leidt tot een meer doelmatige aanpak van onderwijshuisvesting: de kosten van de totale opgave kunnen omlaag worden gebracht⁶.

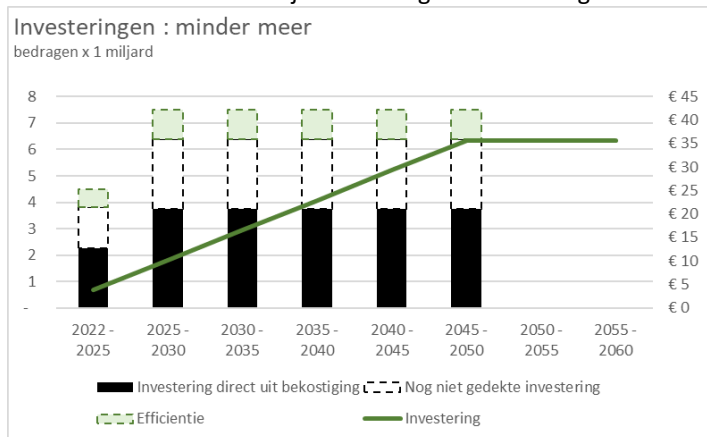
Effecten

De beoogde andere werkwijze heeft positieve effecten op de totale benodigde bekostiging.

- Een efficiëntere aanpak door onder andere standaardisatie leidt tot besparing in investeringen en exploitatiekosten.

6 Zie ook rapport: Kansen voor Publiek-Private Samenwerking bij maatschappelijk vastgoed. Onderzoek naar publiek-privaat samenspel bij grote investeringsopgaven

- Een eerste schatting van efficiëntie-winsten, rond de 10-20%⁷, leidt tot besparingen van ongeveer 5.1.2f op het geschatte totaal aan investeringen van 5.1.2f nodig is aan bekostiging. Zie Figuur 4.
- Hiermee zou het gecalculerde tekort mogelijk teruggebracht kunnen worden van 5.1.2f naar 5.1.2f, ofwel 5.1.2f tekort per jaar met de huidige bekostiging.
- Kortom: Onderwijshuisvesting kan doelmatiger worden aangepakt.

Figuur 4 Investerings met inbegrip van efficiëntie winsten.

6 Conclusie en doorkijk

Institutionele financiering is onder voorwaarden mogelijk. Deze financiering dient enkel voor het opvangen en overbruggen van de kapitaalbehoefte. Het is géén oplossing voor het bekostigingsprobleem. Een lening moet immers afgelost worden en de terugbetaling van de financiering moet uiteindelijk uit de bekostiging komen. Dit geldt ook voor andere private financiers, waarbij commerciële marktpartijen vaak een hogere rendementseis hebben. Een programmatische en integrale aanpak helpt bij het organiseren van deze grote (ver)bouwopgave en is een voorwaarde vanuit de pensioenfondsen en institutionele beleggers. De implementatie van een programmatische en integrale aanpak is volgens de taskforce ook zonder institutionele financiering essentieel voor de vereiste verbetering van onderwijshuisvesting. Daarnaast vormt ook bundeling van projecten en een gestandaardiseerde aanpak van de onderwijshuisvesting een voorwaarde voor de versnellingsopgave en inzet van pensioenfondsen en institutionele beleggers.

Een programmatische aanpak leidt tot significant lagere TCO kosten, waardoor er minder additionele bekostiging nodig is, maar dient nog steeds gepaard te gaan met hogere jaarlijkse bekostiging van onderwijshuisvesting. Er moet nog steeds geld bij om aan de ambitie te kunnen voldoen. Een programmatische aanpak kan wel leiden tot een besparing van naar schatting 10 – 20%. Je kunt dus meer met minder geld doen. Deze besparingen alleen al pleiten ervoor om de programmatische aanpak te implementeren zodat er doelmatiger met overheidsmiddelen wordt omgegaan, ongeacht discussies over bekostiging en financiering.

Een integrale programmatische aanpak met additionele financiering helpt bij het verwezenlijken van de ambitie 9.331 scholen in 2050 toekomstbestendig te maken. Echter zal er ook meer bekostiging bij moeten. Een focus op enkel additionele financiering zal niet zorgen voor versnelling. Een bredere regie vanuit het Rijk is nodig met een structureel meerjarig commitment om toekomstbestendig onderwijsvastgoed te organiseren, zo wijzen andere vergelijkbare programma's uit.

⁷ Inschatting van besparingen is gebaseerd op vergelijkbare grote programma's in België, Engeland en Groningen. Daarbij is gekeken naar zowel de investeringskosten als de exploitatiekosten. De inhoudelijke stakeholders geven aan vooral de exploitatiekosten in de praktijk nog verder te willen bekijken. Dit is gebaseerd op rapporten Scholen voor Morgen en analyse 5.1.2e in Groningen.

TER ONDERTEKENING

Aan: MPVO

Voortgezet Onderwijs

Van

Persoonlijke levenssfeer:

T Persoonlijke levenssfeer - bes

Datum

29 maart 2023

Referentie

5.1.1e

Bijlagen

1. Kamerbrief Voortgang onderwijshuisvesting
2. Rapport Taskforce financiering onderwijshuisvesting

**Interdepartementaal
afgestemd**

BZK, EZK, Fin

Extern OCW afgestemd

PO-Raad, VO-raad, VNG

nota

Voortgangsbrief onderwijshuisvesting maart 2023

Aanleiding

In het commissiedebat onderwijshuisvesting op 1 december 2022 is een brief toegezegd in het eerste kwartaal van 2023, waarin de beleidsreactie op het rapport van de 'Taskforce financiering onderwijshuisvesting' en de uitwerking inzake het revolverend fonds en een programmatische aanpak voor onderwijshuisvesting zullen worden opgenomen. Daarnaast is met de verzending van het rapport "Quickscan onderwijshuisvesting" door 5.1.2e begin februari toegezegd om dit voorjaar met een beleidsreactie te komen. U heeft in reactie op een eerdere versie van deze brief aangegeven z.s.m. een brief te willen versturen.

Geadviseerd besluit

- Akkoord op de inhoud van bijgaande kamerbrief en deze brief te ondertekenen.

Kernpunten

- Door ondertekening van deze brief gaat u akkoord met:
 - Beleidsreactie op het 5.1.2e rapport
 - De stappen die gezet gaan worden in het kader van het plan van aanpak, inclusief proceseigenaarschap.
 - Aankondiging verdere uitwerking programmatische aanpak
 - Verzending rapport Taskforce financiering onderwijshuisvesting naar de Kamer en de beleidsreactie op dit rapport.
 - De update over de voortgang ventilatie met daarin de onderdelen: maatwerkregeling, CO₂-meter verplichting en de pilot mobiele luchtreinigers
- U heeft verzocht om meer kracht toe te voegen in de uitstraling van de brief. COM heeft ons hiervoor tekstuele suggesties gedaan.
- De brief is afgestemd met BZK, EZK, Fin, PO-Raad, VO-raad en VNG.

Toelichting

In deze brief komen de volgende moties en toezeggingen aan bod, maar nog niet afgedaan:

- (4678) In 2023 volgt de internetconsultatie van het wetsvoorstel Onderwijshuisvesting, met een verheldering en verbetering van de verantwoordelijkheidsverdeling tussen gemeenten en schoolbesturen.
→ Het wetsvoorstel is 3 april 2023 in internetconsultatie gegaan.

Datum
29 maart 2023

- (4679) De Tweede Kamer ontvangt in het eerste kwartaal van 2023 de beleidsreactie op de eindrapportage van de Taskforce financiën en de uitwerking van de motie inzake het revolverend fonds voor de onderwijshuisvesting (Kamerstuk 36200 VIII, nr. 89).
→ Deze brief bevat wel de beleidsreactie op de eindrapportage van de Taskforce maar in deze brief is een mogelijk revolverend fonds voor onderwijshuisvesting nog niet uitgewerkt.
- (4680) In de eerste helft van 2023 ontvangt de Kamer de voorhang wijziging Bouwbesluit, waarin de verplichting voor het plaatsen van CO₂-meters wordt opgenomen alsmede de nieuwe norm voor toegankelijkheid van schoolgebouwen naar aanleiding van Europese normen.
→ De CO₂-meter verplichting wordt gebundeld met andere wijzigingen van het Bouwbesluit aangeboden aan de Tweede Kamer voor een voorhangprocedure. Daarnaast is er ook nog een advies van de Raad van State nodig. Naar verwachting zal de verplichting per 1 juli 2024 in werking treden.
- (4681) De Tweede Kamer wordt in de eerste helft van 2023 geïnformeerd over het advies van een groep van deskundigen over wat nodig is voor inclusief onderwijs en daarbij behorende huisvesting.
→ Er is gestart met het opzetten van een werkgroep. Volgens de voorlopige planning worden de eerste conclusies eind 2023/begin 2024 verwacht.

23/03: Opmerkingen MPVO
op nota.nr. 37200931 +
brf. nr. 37224419
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap ID.nr.:

TER BESLUITVORMING

Aan: MPVO

Voortgezet Onderwijs

Van

Persoonlijke levensfeer -

1.1.1.1

Datum

08 maart 2023

Referentie

37200931

Bijlagen

1. Kamerbrief

nota

Eerste versie Kamerbrief Voortgang Onderwijshuisvesting
maart 2023

Aanleiding

In het commissiedebat onderwijshuisvesting op 1 december 2022 is een brief toegezegd in het eerste kwartaal van 2023, waarin de beleidsreactie op het rapport van de 'Taskforce financiering onderwijshuisvesting' en de uitwerking inzake het revolverend fonds en een programmatische aanpak voor onderwijshuisvesting zullen worden opgenomen. Daarnaast is met de verzending van het rapport "Quicksan onderwijshuisvesting" door 5.1.2e begin februari toegezegd om dit voorjaar met een beleidsreactie te komen. Hierbij leggen we u ter toetsing een conceptversie voor. Parallel aan het opstellen van deze brief wordt verkend of latere verzending van de brief, ergens eind juni, mogelijk is.

Geadviseerd besluit

- Akkoord op voorstel deze brief uit te stellen tot na definitieve besluitvorming voorjaarsnota. Verzending beoogd uiterlijk eind juni.
- Als u niet akkoord bent met bovenstaand punt:
 - Akkoord op inhoud van deze conceptbrief, inclusief de gegeven toekomstschets inzake de pilot mobiele luchtreinigers
 - Akkoord op verdere afstemming van deze conceptbrief met IRF

Kernpunten

- Deze brief is afgestemd met BZK, EZK, PO-Raad, VO-raad en VNG. Hun punten zijn zo goed mogelijk verwerkt. Deze brief is nog niet afgestemd met IRF.
- Het plan van aanpak, zoals besproken in het bestuurlijk overleg van 22 februari, is verwerkt in deze brief.
- Met de PO-Raad, VO-raad en VNG zijn afspraken gemaakt op welke punten zij een regierol zullen nemen. Deze afspraken zijn onderdeel van de brief. De sectorraden zijn akkoord met het proceseigenschap ten aanzien van de expertgroep inclusief onderwijs. De VNG is akkoord met het proceseigenaarschap rondom de uitwerking van de data die in het IHP moet worden opgenomen ten behoeve van structurele monitoring.
- Met deze brief zal ook het eindrapport van de 'Taskforce Financiering Onderwijshuisvesting' aan de TK worden aangeboden.
- Doordat niet op besluitvorming vooruit kan worden gelopen, kunnen we nog niet heel concreet worden over de programmatische aanpak. De timing van de brief is daarmee niet optimaal. Ons advies is om de

Zar wel 25m brief
doen en nog wat
in korten deels +
deels nog wat kracht
in uitwerking brengen.
Zie voor suggesties,
kennelijk die die ogen
nog een paar hele
brief hebben?

voorjaarsbesluitvorming af te wachten en eind juni met een meer stevige brief te komen waarin we de programmatische aanpak aankondigen.

Datum
8 maart 2023

- Tot juni worden de programmatische aanpak en de wenselijkheid van een revolverend fonds voor onderwijshuisvesting verder geconcretiseerd.
- Het nadeel van uitstel is dat u de toezeggingen aan de TK genoemd in het commissiedebat van 1 december 2022 niet waar kunt maken.
- U kunt er daarom ook voor kiezen om de brief zoals die nu voor ligt, na afstemming met IRF, met de TK te delen.
- Punt van aandacht in deze brief is de toekomstschets voor de pilot mobiele luchtreinigers. Financiering van fase 2 loopt ook mee in de voorjaarsbesluitvorming, waardoor ook daaromtrent weinig kan worden vermeld in de brief. Kunt u zich in de formulering in de brief vinden?
- De brief bevat nu de volgende onderdelen:
 - Het belang van goede onderwijshuisvesting voor de onderwijskwaliteit en een toekomstschets voor onderwijshuisvesting
 - Beleidsreactie op het Oberonrapport, zoals toegezegd in de aanbiedingsbrief van 2 februari 2023
 - De stappen die gezet gaan worden in het kader van het plan van aanpak, inclusief proceseigenaarschap.
 - Aankondiging verdere uitwerking programmatische aanpak
 - Beleidsreactie rapport Taskforce financiering onderwijshuisvesting
 - Voortgang ventilatie met daarin de onderdelen: maatwerkregeling, CO₂-meter verplichting, pilot mobiele luchtreinigers
- In deze brief komen de volgende moties en toezeggingen aan bod, maar nog niet afgedaan:
 - (4678) In 2023 volgt de internetconsultatie van het wetsvoorstel Onderwijshuisvesting, met een verheldering en verbetering van de verantwoordelijkheidsverdeling tussen gemeenten en schoolbesturen.
 - (4679) De Tweede Kamer ontvangt in het eerste kwartaal van 2023 de beleidsreactie op de eindrapportage van de Taskforce financiën en de uitwerking van de motie inzake het revolverend fonds voor de onderwijshuisvesting (Kamerstuk 36200 VIII, nr. 89).
 - (4680) In de eerste helft van 2023 ontvangt de Kamer de voorhang wijziging Bouwbesluit, waarin de verplichting voor het plaatsen van CO₂-meters wordt opgenomen alsmede de nieuwe norm voor toegankelijkheid van schoolgebouwen naar aanleiding van Europese normen.
 - (4681) De Tweede Kamer wordt in de eerste helft van 2023 geïnformeerd over het advies van een groep van deskundigen over wat nodig is voor inclusief onderwijs en daarbij behorende huisvesting.

> Retouradres Postbus 16375 ^{5.1.2e} Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

^{5.1.2e}

^{5.1.2e}

DEN HAAG

Voortgezet Onderwijs

Den Haag

Postbus 16375

^{5.1.2e} Den Haag

www.rijksoverheid.nl

Onze referentie

37224419

Bijlagen

1

Datum

Betreft Voortgangsbrief onderwijshuisvesting

*Dank! goede vertaling van
onze brownstom! Daar is te
zien dat dit in het verleden
Toengstrijdst ook al direct
leesbaar is!*

Goed onderwijs vereist een kundige docent, een stevig curriculum en een goed gebouw. Deze combinatie is nodig voor optimale leerresultaten. Goed onderwijs is belangrijk: het geeft kinderen de basis voor succesvolle deelname aan de maatschappij. Goed onderwijs zorgt ervoor dat je jezelf leert kennen, je burgerschapsvaardigheden ontwikkelt en voorbereid wordt op deelname aan de arbeidsmarkt. Ik gun ieder kind dat het zich op alle vlakken optimaal kan ontwikkelen. Hier hebben kinderen heel hun leven wat aan, en Nederland ook. Daarom investeert dit kabinet fors in de kwaliteit van onderwijs en het verbeteren van kansengelijkheid. Ik zet me in om de basisvaardigheden van leerlingen te verbeteren en kansengelijkheid te bevorderen met het programma school en omgeving. Ik maak me hard voor het beste onderwijs voor alle leerlingen in Nederland. En ik wil er daarnaast voor zorgen dat het onderwijs aantrekkelijk is en blijft als sector om in te werken. Ik zet me daarom in voor betere schoolgebouwen.

moet!

Investeren in schoolgebouwen is investeren in de kwaliteit van onderwijs

Een goed binnenklimaat zorgt ervoor dat leraren en leerlingen prettig kunnen werken en leren en heeft een positief effect op de leerprestaties.¹ Dit betekent dat er voldoende frisse lucht moet zijn in lokalen, maar ook dat de temperatuur en akoestiek in orde moeten zijn. Moderne onderwijsconcepten en inclusief onderwijs vragen om een gebouw dat adaptief en toegankelijk is en samenwerking tussen partners rondom het kind faciliteert. Met een modulair schoolgebouw kan ook worden ingespeeld op demografische ontwikkelingen en multifunctioneel gebruik. Kortom: door werk te maken van schoolgebouwen maken we werk van het verbeteren van de onderwijskwaliteit. In mijn visie heeft het schoolgebouw van de toekomst een prettig binnenklimaat en is het geschikt voor modern en inclusief onderwijs, circulair gebouwd, modulair, adaptief en energieneutraal. Dit verdienen de 2,5 miljoen leerlingen die elke dag les krijgen in de ruim 9000 schoolgebouwen

*De verantwoordelijkheid
van iedereen benutten, niet
niet mij Trekken
(exclusief)*

moet!

¹ <https://esb.nu/esb/20072704/betere-ventilatie-helpt-om-leerprestaties-te-bevorderen>

die Nederland rijk is. Dit verdienen ook de 285.000 leraren, conciërges, onderwijsassistenten, schoolleiders en alle andere medewerkers die zich elke dag inzetten voor het beste onderwijs in deze gebouwen.

Onze referentie
37224419

Beleidsreactie rapport "QuickScan kwaliteit onderwijshuisvesting"

De realiteit is dat een deel van de schoolgebouwen heel goed is, maar dat ook een aanzienlijk deel van de schoolgebouwen nog niet aan alle kwaliteitseisen en wensen voldoet. Dit beeld wordt bevestigd in het rapport "QuickScan kwaliteit onderwijshuisvesting" van 5.1.2e dat ik eerder met uw Kamer heb gedeeld.² Het rapport laat zien dat 35% van de schoolgebouwen die NEN2767 is gekeurd in uitstekende of goede conditie is.³ Tegelijkertijd is 9% van de schoolgebouwen in matige of slechte conditie. Op basis van dit soort harde parameters kunnen scholen geselecteerd worden die als eerste aangepakt dienen te worden. Ik overweeg daarom de verplichtstelling van de NEN2767-norm, bijvoorbeeld door deze verplicht onderdeel te laten zijn van het integraal huisvestingsplan van een gemeente. In aanvulling geeft ook de "Frisse Scholen"-classificatie een indicatie van de conditie van een schoolgebouw. Slechts 11% van de schoolgebouwen heeft zo'n classificatie en bijna 20% is niet met deze classificatie bekend. Ik wil daarom meer aandacht geven aan deze classificatie om scholen meer bewust te maken van het belang van een goed binnenklimaat. Alle schoolgebouwen moeten minstens een Frisse Scholen label C hebben om te voldoen aan wet- en regelgeving.

Op het gebied van verduurzaming ^{hebben} lopen scholen achter. In de mogelijke revisie van de Europese richtlijn over de energieprestatie van gebouwen (EPBD)⁴, schrijven energieprestatie-eisen voor dat in 2027 alle utiliteitsgebouwen met een G label (de slechtste 15%) en in 2030 alle gebouwen met een F label moeten zijn vervangen of zijn gerenoveerd. Uit het rapport blijkt dat slechts 8% van de schoolgebouwen een energielabel heeft.⁵ Uit eerdere schattingen van het Economisch Instituut voor de Bouw hebben 20% van de schoolgebouwen in het PO en 25% van de schoolgebouwen in het VO een energielabel G.⁶ Gebouwen in het funderend onderwijs zijn daardoor oververtegenwoordigd in de ~~slechtste~~ 15% utiliteitsgebouwen. In dezelfde revisie van de Europese gebouwenrichtlijn wordt ook een labelplicht voor maatschappelijk vastgoed aangekondigd, die dus ook voor schoolgebouwen zal gaan gelden. Om zicht te hebben op de gebouwen die op grond van de labelverplichting moeten renoveren wordt daarom door minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en mijzelf gestimuleerd om het energielabel ook in de IHP's op te nemen. Uit het Oberonrapport blijkt dat 2% van de schoolgebouwen energieneutraal (ENG, 1,7%) of nul-op-de-meter (NOM, 0,3%) is en daarmee met een grote zekerheid al voldoet aan de

² Kamerstukken II 2022/2023, 36 200 VIII, nr. 200

³ De NEN2767 geldt als de standaard voor het meten van de onderhoudsstaat van een schoolgebouw. Een meting volgens de NEN2767 legt de conditie waarin een schoolgebouw verkeert op objectieve, eenduidige en persoonsonafhankelijke wijze vast.

⁴ Richtlijn (EU) 2018/844; Zie artikel 9 in het concept EPBD voorstel <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0802&qid=1641802763889>. De verwachting is dat de revisie van de EPBD in de tweede helft van 2023 definitief wordt.

⁵ Ter vergelijking: in 2020 had 48% van de woningen en 44% van de kantoorgebouwen een energielabel.

⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 35300 VIII, nr. 210

Herformuleren en inhakken

Onze referentie
37224419

klimaatdoelstellingen voor 2050. Dit betekent dat 98% van de schoolgebouwen nog verduurzaamd moeten worden tot 2050, door of te renoveren naar de renovatiestandaard met als energielabel A+++ of nieuw gebouwd moet worden. Verduurzaming van schoolgebouwen heeft daarom de speciale aandacht van de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Scholen kunnen onder andere gebruik maken van de Subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA) die in begin 2024, en indien mogelijk in najaar 2023, weer zal worden opengesteld⁷ en van de ondersteuningsprogramma's die vanuit het ministerie van BZK worden aangeboden, zoals het Kennis- en Innovatieplatform Verduurzaming Maatschappelijk vastgoed waarin Ruimte OK schoolbesturen helpt of het Ontzorgingsprogramma Maatschappelijk vastgoed, waarbij provincies schoolbesturen met een kleine vastgoedportefeuille helpen. In het Coalitieakkoord is in totaal € 5.1.2f beschikbaar gesteld voor de verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed voor de jaren 2024-2030. Ik roep scholen en gemeenten op om hier gebruik van te maken.

De verduurzamingsopgave is een kans om schoolgebouwen ook op andere fronten te verbeteren. Ik denk hier aan zaken als binnenklimaat, inclusief onderwijs en aanpasbaarheid. Op dit moment is 63% van de schoolgebouwen integraal toegankelijk⁸. Inclusief onderwijs is niet meegenomen in dit rapport omdat de eisen niet eenduidig zijn. Schoolgebouwen worden een lange periode gebruikt. Uit het rapport blijkt dat 45% van de huidige schoolgebouwen voor 1978 is gebouwd en dus al meer dan 45 jaar mee gaat. Tegelijkertijd is momenteel slechts 12% (po) en 18% (vo) normatief passend en zijn slechts rond de 20% gebouwen geschikt om in te spelen op demografische ontwikkelingen. In slechts 14% van de scholen zijn de ruimten makkelijk op te splitsen of samen te voegen. Hier liggen kansen voor de toekomst: met flexibele gebouwen kan ruimte effectiever worden gebruikt en kan ook worden ingespeeld op onderwijskundige vernieuwingen. Ook worden gebouwen geschikter voor multifunctioneel gebruik en inclusief onderwijs.

Stappen vooruit naar de toekomst

Het vernieuwen en verbeteren van schoolgebouwen moet sneller. Ik zet daarom nu de eerste benodigde stappen samen met alle verantwoordelijke partijen. Voor een versnelling zijn aanvullende middelen nodig die nu niet beschikbaar zijn. In de Kamerbrief van november 2022 ben ik dieper ingegaan op de verantwoordelijkheidsverdelingen tussen verschillende partijen.⁹ De opgave heeft voor mij urgentie vanwege het belang voor de onderwijskwaliteit. Ik doe wat mogelijk is zonder extra middelen, en werk samen met de betrokken partijen waar dat kan en nodig is. Ik heb samen met de PO-Raad, VO-raad en VNG een aanvraag ingediend bij het Nationaal Groeifonds voor innovatieve oplossingen voor onderwijshuisvesting. Ik wil daarnaast niet wachten met het op orde brengen van de basis. Samen met de PO-Raad, VO-raad en VNG zet ik de komende tijd de volgende stappen:

heeft printout WP zetten

Wie doet wat

⁷ Voor meer informatie: <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/dumava>

⁸ Dit betekent dat er een toilet voor mindervaliden aanwezig is, alle bouwlagen en gebruiksr ruimten integraal toegankelijk zijn en dat de voorzieningen toegankelijk zijn voor leerlingen met een lichamelijke beperking.

⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 36 200 VIII, nr. 125

1. Beleidsdoelstellingen en wettelijke eisen in beeld brengen

Zoals eerder aangegeven in de Kamerbrief van november, ga ik alle eisen en beleidsdoelstellingen die vanuit meerdere ministeries worden gesteld die iets vragen van schoolgebouwen overzichtelijk bijeenbrengen. Daarbij vragen de eisen die vanuit inclusief onderwijs volgen voor de huisvesting extra aandacht. Hiervoor geldt wel dat de doelstellingen en eisen op dit onderwerp nog verder ontwikkeld moeten worden. Met experts wordt verkend hoe dit vraagstuk het beste kan worden opgepakt. Dit zal worden gecoördineerd door de PO-Raad en de VO-raad. Het uiteindelijke doel is dat alle eisen en doelstellingen eenduidig en verenigbaar zijn. Aan uw Kamer is in het commissiedebat de toezegging gedaan dat u in de eerste helft van 2023 zal worden geïnformeerd over de uitkomsten. Dat blijkt niet haalbaar. Er is een start gemaakt en verwacht u in het najaar van 2023 hier verder over te informeren.

2. Het integraal huisvestingsplan gebruiken voor een total-cost-of-ownership benadering

Zoals eerder aan uw Kamer gemeld werk ik aan een wetsvoorstel waarin Integrale huisvestingsplannen (IHP's), meerjarige onderhoudsplannen (MJOP's) en het overleg hierover tussen gemeenten en schoolbesturen verplicht worden gesteld en de verantwoordelijkheidsverdeling tussen gemeenten en schoolbesturen wordt verhelderd, uitgaande van een total-cost-of-ownership (TCO-)principe. Dit principe geeft inzicht in de totale kosten gedurende de gebruikstermijn van een gebouw en draagt daarmee bij aan de doelmatigheid. Er worden in het wetsvoorstel prikkels ingebouwd voor het werken volgens het TCO-principe. In het IHP moet daarom voor elke school de investeringskosten, meerjarige onderhoudskosten en exploitatiekosten worden opgenomen. Daarna moeten gemeenten en schoolbesturen een op overeenstemming gericht overleg voeren zodat er ook daadwerkelijk een gesprek plaatsvindt over het doelmatig inzetten van middelen voor onderwijshuisvesting. Dit wetsvoorstel komt voort uit een wens van de sector. Een groot deel van de gemeenten en scholen heeft al een IHP en MJOP. Een wettelijke plicht volgt zodat alle gemeenten en scholen dit straks op orde hebben. **Het wetsvoorstel gaat PM in internetconsultatie.**

3. Huidige scholenbestand in kaart brengen

In het Oberonrapport wordt opnieuw onderschreven dat de informatie over schoolgebouwen op dit moment gefragmenteerd is en lastig (snel) bij elkaar te brengen voor een integraal beeld. Ik wil daarom toe naar structurele monitoring van schoolgebouwen. Door middel van structurele monitoring kan worden bepaald welk cohort gebouwen als eerste aan de beurt is voor vernieuwing of vervanging op basis van objectieve parameters zoals een NEN2767-keuring of een energielabel in combinatie met daadwerkelijk verbruik. Deze objectieve parameters moeten worden opgenomen in de IHPs. De VNG coördineert de uitwerking van de vraag welke informatie in het IHP moet worden opgenomen en op welk niveau en in welke vorm deze moet worden aangeleverd en ontsloten. Er wordt gewerkt aan het opzetten van een (open source) database. Hierbij worden alle relevante partijen uit de publieke en private sector betrokken. Daarbij wordt ook bekeken hoe informatie actueel wordt gehouden en hoe de informatie kan worden gebruikt voor monitoring en toezicht. Uitgangspunten zijn subsidiariteit en proportionaliteit; zo min mogelijk administratieve lasten en open standaarden.

Het is de bedoeling om de kaders waar IHP's en MJOP's aan moeten voldoen vervolgens vast te leggen in de lagere regelgeving bij het wetsvoorstel.

Onze referentie
37224419

Verkennen wenselijkheid programmatische aanpak voor onderwijshuisvesting

De manier waarop onderwijshuisvesting op dit moment in Nederland wordt aangepakt, is vaak op individuele projectbasis en is daarmee niet doelmatig. Ik onderzoek daarom n.a.v. de motie van de leden van 5.1.2e en 5.1.2e de wenselijkheid van een programmatische aanpak. Ik heb in het commissiedebat in december toegezegd daar in het eerste kwartaal van 2023 op terug te komen. Met een programmatische aanpak kan worden ingezet op het bundelen van projecten en daarmee het bundelen van kennis en ervaring. Bewezen concepten, werkwijzen en organisatievormen kunnen worden opgeschaald en de professionaliteit wordt vergroot. Hierdoor kan er sneller, beter, duurzamer en adaptiever worden gebouwd. Op basis van objectieve parameters kunnen projecten worden gebundeld. Op basis van vergelijkbare programma's in Vlaanderen, Engeland en Groningen lijken er met een programmatische aanpak ook op termijn efficiëntie- en synergiewinsten te halen op de (ver)bouwfase. Door in te zetten op het uitwerken van een programmatische aanpak kunnen we het tekort aan middelen verkleinen in de toekomst en tegelijkertijd betere en duurzamere scholen realiseren. Ik geloof daarom dat een programmatische aanpak kan bijdragen in deze opgave. Ik wil de programmatische aanpak daarom verder uitdenken; qua inrichting, organisatie, doelstellingen en governance. Ik heb hiervoor alle betrokken partijen nodig.

Onderzoeken wenselijkheid revolverend fonds voor onderwijshuisvesting

Naast de voordelen van een programmatische aanpak voor onderwijshuisvesting op het gebied van kennisdeling, vergroting professionaliteit en doelmatigheid zoals ik hierboven beschrijf is een programmatische aanpak voor verschillende partijen een voorwaarde om te participeren in een revolverend fonds voor onderwijshuisvesting. Deze conclusie komt voort uit het eindrapport van de Taskforce Financiering Onderwijshuisvesting die ik afgelopen najaar met de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening heb opgericht. De Taskforce Financiering geeft ook invulling aan het tweede deel van de motie van de leden van 5.1.2e en 5.1.2e het onderzoeken van de wenselijkheid van een revolverend fonds voor onderwijshuisvesting. Het eindrapport van de Taskforce Financiering Onderwijshuisvesting zend ik u als bijlage bij deze brief.

Beleidsreactie eindrapport Taskforce Financiering Onderwijshuisvesting

Voor mij is de belangrijkste conclusie van de Taskforce Financiering Onderwijshuisvesting dat institutionele financiering van onderwijshuisvesting (bijvoorbeeld door pensioenfondsen of overheidsbanken) een keuze kan zijn om de (aanzienlijke) investeringspiek mee te overbruggen die is ontstaan als gevolg van achterstanden in de onderwijshuisvestingsopgave. Het voordeel van institutionele financiering is dat deze een minder zware directe wissel trekt op de overheidsfinanciën. Extra bekostiging blijft noodzakelijk om de leningen terug te

¹⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 36 200 VIII, nr. 89

kunnen betalen. Financierbaarheid vloeit immers voort uit het gegeven dat voldoende bekostiging op termijn beschikbaar is om een investering te dekken.

Onze referentie
37224419

Pensioenfondsen zijn onder voorwaarden bereid om onderwijshuisvesting (gedeeltelijk) te financieren. Naast voldoende bekostiging is een belangrijke voorwaarde dat onderwijshuisvesting op een andere manier wordt georganiseerd. Zij vragen een professionele (vastgoed)organisatie met een minimale schaalgrootte (minimaal 5.1.2f euro) zodat kennis en ervaring over onderwijshuisvesting vergroot wordt en zij één aanspreekpunt hebben die als betrouwbare partner kan fungeren. Een scheiding tussen het organiseren van onderwijs en het beheren van vastgoed zou onderdeel kunnen zijn van een programmatische aanpak. Aantrekkelijk zijn voor institutionele financiers is voor mij niet het doel van een programmatische aanpak. Zoals eerder genoemd levert een programmatische aanpak ook minder meerkosten op. Ik vind het daarom los van het financieringsvraagstuk verstandig om de programmatische aanpak verder te verkennen.

Met de ministeries van BZK, EZK en FIN werk ik de conclusies en aanbevelingen van de Taskforce Financiering Onderwijshuisvesting verder uit. Institutionele financiering van onderwijsvastgoed bijvoorbeeld in de vorm van een revolverend fonds heeft potentie maar vereist een nieuwe organisatiestructuur. Gezien mogelijke institutionele financiering moet aansluiten bij de nog verder uit te denken potentiële programmatische aanpak, pak ik deze twee vraagstukken in gezamenlijkheid op. Hierin blijf ik de ministeries van BZK, EZK en FIN betrekken. De PO-Raad, VO-raad en VNG fungeren als klankbord omdat het voor scholen en gemeenten aantrekkelijk moet zijn om gebruik te maken van een potentiële programmatische aanpak en een eventueel revolverend fonds.

Voortgang ventilatie

Maatwerkregeling Ventilatie in scholen

Op 18 juli jl. heb ik de Maatwerkregeling Ventilatie in scholen (hierna: Maatwerkregeling) opengesteld. Met deze regeling ondersteun ik scholen financieel bij de meest urgente ventilatieproblematiek. De Maatwerkregeling bestaat uit een basisregeling (tot 30% subsidie) en een vangnetregeling (tot 60% subsidie). Ruimte-OK zorgt dat er een hulpteam klaarstaat dat scholen van deskundig advies kan voorzien. Er zijn inmiddels 1345 verzoeken bij Ruimte-OK ingediend voor een bezoek van een expert van het hulpteam. De hulpteams van Ruimte-OK hebben inmiddels al 1071 scholen bezocht en van advies voorzien na een dagbezoek op locatie. Op 31 maart 2023 loopt de vangnetregeling van de Maatwerkregeling af. Voor de basisregeling is een tweede tijdvak geopend dat loopt tot 30 april 2023. Er zijn in totaal 307 aanvragen ingediend voor de meting, die verplicht is voor het toekennen van de vangnetsubsidie. De urgentieverklaringen worden voor 31 maart verstuurd, zodat de scholen een aanvraag kunnen indienen voor 31 maart 2023. De maatwerkregeling is naar verwachting aan het einde van deze tijdvakken zo goed als uitgeput.

CO₂-meter verplichting

In de voortgangsbrief ventilatie van september 2022¹¹ heb ik aangekondigd de CO₂-meterverplichting verder uit te werken. In het Bouwbesluit 2012 is deze verplichting nu al geregeld voor nieuwbouw en gerenoveerde basisschoolgebouwen. In het Bouwbesluit wordt deze verplichting voor alle bestaande schoolgebouwen in het primair onderwijs (inclusief het (voortgezet) speciaal onderwijs) en voortgezet onderwijs opgenomen. Ik ben over de technische specificaties van de verplichting in gesprek met de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. De CO₂-meterverplichting wordt gebundeld met andere wijzigingen van het Bouwbesluit aangeboden aan de Tweede Kamer voor een voorhangprocedure. Daarnaast is er ook nog een advies van de Raad van State nodig. Naar verwachting zal de verplichting per 1 juli 2024 in werking treden.

Onze referentie
37224419

Pilot mobiele luchtreinigers

In de brief van november heb ik uw Kamer geïnformeerd over de stand van zaken omtrent de pilot luchtreinigers.¹² Deze pilot onderzoekt de effectieve bijdrage van luchtreinigingstechnieken bij het reduceren van het risico op (luchtweg)virusbesmettingen in de klas, zoals corona. In deze brief informeer ik u graag opnieuw over de laatste stand van zaken. Inmiddels is fase 1 van het onderzoek, het testen van meerdere typen luchtreinigers in een laboratoriumopstelling, van start. Dat geeft een beeld van de effectiviteit, praktische toepasbaarheid en de veiligheid van deze apparaten in klaslokalen. Gelijktijdig wordt met een selectie van de geteste apparaten metingen gedaan in klaslokalen in de gemeente Staphorst. Aan de hand van de onderzoeksresultaten die uit de eerste fase komen wordt rond de zomer dit jaar besloten of de pilot landelijk wordt uitgebreid naar de tweede fase, waarin in klaslokalen zal worden getest op scholen in heel Nederland. Onderzoek naar de effectiviteit van luchtreinigers is belangrijk voor een gezond binnenklimaat en het bevorderen van leerprestaties. Door de metingen landelijk uit te voeren zal er voldoende data zijn om een goede wetenschappelijke claim te maken of luchtreinigers effectief zijn of niet bij het reduceren van het risico op (luchtweg)virusbesmettingen in de klas. Een onderzoeksopzet voor dit landelijke onderzoek wordt nog uitgewerkt. Ik houd uw Kamer op de hoogte van deze ontwikkelingen.

Tot slot, onderwijshuisvesting is een complexe opgave die vraagt om een langetermijnaanpak. Ik doe er alles aan om stappen te zetten om de kwaliteit van schoolgebouwen te verbeteren, maar ben daarin afhankelijk van alle betrokken partijen en wil daarom gezamenlijk optrekken in dit dossier. Om uw Kamer goed te blijven informeren over de voortgang op dit langetermijndossier, zal ik uw Kamer vanaf dit jaar tweemaal per jaar per brief informeren over de laatste ontwikkelingen. Deze brief is daarmee de eerste in een reeks periodieke brieven.

¹¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 31 293, nr. 647

¹² Naar aanleiding van de Motie Pouw-Verweij c.s. (JA21) over voortzetten van de pilot in scholen met luchtreinigers die aerosolen uit de lucht filteren, vergaderjaar 2021–2022, 25295–1687

De minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs,

Onze referentie
37224419

5.1.2e

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 1 sub e	Nummers betreft die dienen ter identificatie van personen die bij wet of algemene maatregel van bestuur zijn voorgeschreven	9
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2, 8, 9, 11, 13, 14, 17, 20
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub f	De bescherming van andere dan in het eerste lid, onderdeel c, genoemde concurrentiegevoelige bedrijfs- en fabricagegegevens	3, 4, 5, 6, 7, 8, 15, 18